

İçtihadın Temel Noktaları

MAĞDUR KAVRAMI

Madde 34 – Bireysel Başvurular

İşbu Sözleşme ve protokollerinde tanınan hakların Yüksek Sözleşmeci Taraftar'dan biri tarafından ihlali sonucunda mağdur olduğu iddiasında bulunan her gerçek kişi, hükümet dışı her kuruluş veya kişi grupları Mahkeme'ye başvurabilir.

1. Sözleşme'nin 34. maddesi gereğince, sadece, Sözleşme'nin ihlalinin dolaylı mağdur olduğunu düşünen kişiler Mahkemeye şikâyetle bulunabilirler.

Mağdur Kavramı

2. 'Mağdur' kavramı, dava açma konusunda menfaati olmak veya hukukî işlem yapmaya ehil olmak gibi iç hukuk kurallarından bağımsız olarak, *özerk* bir şekilde yorumlanır (bkz. *Gorraiz Lizarraga ve diğerleri/İspanya*, no. 62543/00, § 35, AIHM 2004-III). Mağdur sıfatını almak için muhakkak bir zarara uğramış olmak gerekmez (özellikle bkz. *Marckx/Belçika*, 13 Haziran 1979, Seri A no. 31, § 27 ve *Inze/Avusturya*, 28 Ekim 1987, Seri A no. 126, § 32).

3. 'Mağdur' kavramı, **günümüz yaşam koşulları ışığında geliştirici bir şekilde** yorumlanır ve gereksiz şerit şartlarına bağılı olmaksızın uygulanır (*Gorraiz Lizarraga ve diğerleri/İspanya*, no. 62543/00, § 38, AIHM 2004-III). Mahkeme, mağdur sıfatına ilişkin sorunu, başvurunun esasına ilişkin yaptığı incelemeyle birlikte değerlendirebilir (*Siliadin/Fransa*, no. 73316/01, § 63, AIHM 2005-VII).

Doğrudan Mağdur Olma

4. Söz konusu eylem veya ihmal başvuruçuyu **doğrudan etkilemiş** olmalıdır (*Amuur/Fransa kararı*, 25 Haziran 1996, 1996-III, § 36).

5. Bazı durumlarda Mahkeme, doğrudan bir müdahalenin mağduru olmayan; fakat "potansiyel" mağdur niteliğinde olan kişilerin başvurusunu da kabul etmiştir. Bu konuda özellikle Almanya'da telefonların dinlenmesine ilişkin (*Klass ve diğerleri/Almanya*, 6 Ekim 1978, seri A no. 28, § 34), suçluların iadesine dair (*Soering/Birleşik Krallık*, 7 Temmuz 1989, seri A, no. 161), doğum yapma yaşında olan kadınlara kürtajla ilgili bilgilerin ulaştırılmasını sınırlandırıcı tedbirler konusundaki kararlara (*Open Door ve Dublin Well Woman/İrlanda*, 29 Ekim 1992, seri A no. 246-A, § 44) bakılabilir. Buna karşılık, şüphe veya varsayımlar mağdur sıfatını elde etmek için yeterli değildir (resmi olarak herhangi bir sınıra götürme kararının olmadığı durum *Vijayanathan ve Pusparajah/Fransa*, 27 Ağustos 1992, seri A no. 241-B, § 46; bir parlamento raporunda belirtilen iddialar: Fransa'daki *Yehova Şahitlerinin Hıristiyan Federasyonu/Fransa* (déc.), no. 53430/99, AIHM 2001-XI; başvuruçucu şirkete verilecek muhtemel para cezası: *Senator Lines/A.B. Devletleri* (déc.), no. 56672/00, CEDH 2004-IV).

6. Eğer bir başvuru, iddia ettiği ihlalden kişisel olarak kısmen sorumlu ise, bu durumdan mağdur olduğunu ileri süremez (*Paşa ve Erkan Erol/Türkiye kararı*, no. 51358/99, 12 Aralık 2006).

Dolaylı Mağdur Olma

7. Eğer doğrudan mağdurla başvuru arasında kişisel ve özel bir bağ mevcutsa, Mahkeme, **dolaylı mağdur** kabul edilen başvurusunun bireysel başvurusunu kabul etmektedir. 2. madde ile ilgili olarak, mağdurun eşinin başvurusunun (*McCann ve diğerleri/Birleşik Krallık*, 27 Eylül 1995, Seri A no. 324) ya da ölmüş bir kişinin yeğeninin başvurusunun kabul edilmesi konusunda (bkz. *Yaşa/Türkiye*, 2 Eylül 1998, 1998-VI, § 66); 3. madde ile ilgili olarak, gözaltında iken kaybolan bir kişinin annesinin başvurusuna bkz (*Kurt/Türkiye*, 25 Mayıs 1998, 1998-III). Ancak, kaybolan bir şahsın kardeşi mağdur sayılmamıştır (*Çakıcı/Türkiye kararı* [BD], no. 23657/94, §§ 98–99, AİHM 1999-IV). 6. maddenin 1. fıkrasıyla ilgili olarak (mahkemelerin tarafsızlığı), vefat eden eşin şeref ve onurunu koruma hakkına ilişkin olarak bkz. *Brudnicka ve diğerleri/Polonya*, no. 54723/00, §§ 26 ve son, AİHM 2005-II; yargılamanın uzunluğu ve hakkaniyete uygunluğu ile ilgili olarak bkz. *Marie-Louise Loyen ve Bruneel/Fransa*, 5 Temmuz 2005, no. 55929/00. Sözleşme'nin 6. maddenin 2. fıkrası ile ilgili olarak, masumiyet karinesinin ihlalden dolayı mağdur olan sanığın dul eşi konusunda bkz. *Nölkenbockhoff/Almanya*, 25 Ağustos 1987, Seri A no. 123, § 33; 10. maddeyle ilgili olarak, ölmüş bir başvurusunun eşinin menfaati ile ilgili olarak bkz. *Dalban/Romanya* [BD], no. 28114/95, § 39, AİHM 1999-VI. Ancak, çok istisnaî durumlar hariç (*Camberrow MM5 AD/Bulgaristan* (déc.), no. 50357/99, 1 Nisan 2004), 1 no.lu ek Protokolün 1. maddesi kapsamında, bir şirketin hissedarları, şirket haklarının ihlali nedeniyle mağdur olduklarını iddia edemezler (*Agrotexim ve diğerleri/Yunanistan*, 24 Ekim 1995, Seri A no. 330-A, §§ 62 ve 64).

Mağdurun Ölümü

8. Mağdurun ölmesi halinde, yaptığı başvuru kendiliğinden işlemde kaldırılmaz. Başvurunun devam ettirilip ettirilmeyeceğine ölen kişinin mirasçıları karar verir (yakın akrabalar veya mirasçılar; *a contrario*, vasiyet alacaklısı konusunda bkz. *Thévenon/Fransa*, 28 Şubat 2006 tarih, no. 2476/02 sayılı dava, (bu başvuru işlemde kaldırılmıştır). Ayrıca, insan haklarının korunması gerektiriyorsa, başvurunun incelenmesinin devam ettirilmesine Mahkeme de karar verebilir (*Karner/Avusturya*, no. 40016/98, §§ 25 ve son, AİHM 2003-IX, *a contrario*, *Fairfield ve diğerleri/Birleşik Krallık*, no. 24790/04, 8 Mart 2005). Bütün bunlara rağmen, şikâyetlerin devredilebilir nitelikte olması da gerekmektedir (bkz. *Marie-Louise Loyen ve Bruneel/Fransa*, *a contrario* *Sanles Sanles/İspanya*, no. 48335/99, AİHM 2000-XI ve *Biç ve diğerleri/Türkiye*, no. 55955/00, § 22, 2 Şubat 2006).

Mağduriyet Durumunun Sona Ermesi

9. Başvuruda bulunanın mağdur statüsünün, Mahkeme önündeki yargılama süresince devam etmesi gerekir (*Bourdov/Rusya*, no. 59498/00, § 30, AİHM 2002-III). Pek çok başvuru, [yargılamanın herhangi bir aşamasında] mağduriyet sıfatının kaybedilmesine bağlı olarak işlemde kaldırılmıştır (kabul edilebilirlik kararı verildikten sonra iç hukukta sorunun çözülmesi nedeniyle işlemde kaldırılan başvuruyla ilgili olarak bkz. - *Ohlen/Danimarka*, no. 63214/00, 24 Şubat 2005 veya bir Daire kararından sonra - *Syssoyeva ve diğerleri/Letonya* [BD], no. 60654/00, § 96, AİHM 2007-...- ihtilafın çözümlenmesi).

Bir cezanın mağdur lehine hafifletilmesi ya da başvuran lehine bir tedbirin kararlaştırılması mağduriyeti kaldırabilir. Ancak bunun için, mağduriyetin açıkça tanınması veya esastan kabul

edilmesi ve mağduriyetin etkili bir şekilde giderilmesi gerekir (*Eckle/Almanya*, 15 Temmuz 1982, Seri A no. 51, § 66; *Günter Tews/Avusturya*, 30 Kasım 1999, 25903/94 (déc.); *Dalban/Romanya* [BD], no. 28114/95, § 44, AİHM 1999-VI; *Chevol/Fransa*, no. 49636/99, §§ 30 ve son, AİHM 2003-III; *Tayfun Koç ve Musa Tambaş/Türkiye*, 24 Şubat 2005, no. 46947/99; *Freimanis ve diğerleri/Litvanya*, 9 Şubat 2006, no. 73443/01 ve 74860/01, §§ 66 ve son.). Bu çerçevede, mağduriyet statüsü, ulusal mahkemelerce hükmedilen tazminatın miktarına ve bu tazminatı elde etmek için başvuru için hukuk yolunun etkililiğine (dolayısıyla makul sürede sonuçlanıp sonuçlanmadığına da) bağlıdır (*Scordino/İtalya* (no. 1) [BD], no. 36813/97, §§ 202 ve son, AİHM 2006-...).